לגליון מורחב
יש לשלוח בקשה ל-
AMIKTA@AMIKTA.CO.IL

שמעתא עמיקתא

גליון תשי"ב | וישב | תשפ"ז | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובב"א

הלכות מצויות לחנוכה (ב')

משיעורי
הגאון ר' יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

השוהה מחוץ לביתו - ברכת הרואה

מי שאינו מדליק בעצמו

מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו לילה (ואין מדליקין עליו בביתו), כשרואה נר חנוכה מברך "שעשה נסים", ובליל ראשון מברך גם "שהחיינו", ואם בליל ב' או ג' בא להדליק אינו חוזר ומברך "שהחיינו". [שו"ע (סי' תרעו סעי' ג)]. ואם נזדמן לו באותו לילה ני"ח, מדליק ואינו מברך אלא ברכת "להדליק נר חנוכה" בלבד. [הגרשז"א זצ"ל (שם פט"ז אות יא)].

הנר העיקרי כבה

מברכין על ראית ני"ח אף אם כבה כבר הנר העיקרי ונשארו רק נרות ההידור. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ז אות א)].

נר שהדליקוהו מפני החשד

מברכין ברכת הרואה אף על נר שהדליקוהו מפני החשד בלבד. [הגרשז"א זצ"ל (פי"ז אות ב)].

נר שהדליקוהו בבית הכנסת

נר שהדליקוהו בבית הכנסת, נח' הפוסקים האם מברכים עליו ברכת הרואה. וספק ברכות להקל. [עי' בא"א מבוטשאטש (סי' תרעו סעי' ג), בהתעוררות תשובה (ח"א סי' קג) ובאג"מ (או"ח ח"א סי' קצ)].

מדליקים עליו בביתו

יש אומרים שאם מדליקין עליו בתוך ביתו אינו מברך ברכת הרואה. [שו"ע (סי' תרעג סעי' ג)]. ויש סוברים שאפילו אם יודע שמדליקין עליו בביתו כיון שהוא בעצמו אינו מדליק וגם אינו משתתף עם אחרים בפריטי צריך לברך על הראיה להודות על הנס וגם לברך אז שהחיינו, ומ"מ אינו כדאי לעשות כן למעשה משום ספק ברכות להקל. (ואם משתתף בפריטי ושומע ברכה מבעל הבית [אפילו אם לא ראה אז הנרות] אינו מחויב לכל הדעות לברך אחר כך על הראיה, משום שכבר יצא מדין שומע כעונה, והרי כבר הודה על הנס). [מ"ב (ס"ק ו) ושעה"צ (אות י)]. וכשסמך על אשתו או בני ביתו שמדליקים בביתו, אם בא בליל שני לביתו ומדליק אינו צריך לברך ברכת שהחיינו. [מ"ב (שם ס"ק ז)].

נמצא בחו"ל

כשמדליקים (אשתו או בני ביתו) בביתו, ובמקומו בחו"ל עדיין לא הגיע זמן חנוכה, יש אומרים שיצא ידי"ח ההדלקה. [הגרשז"א זצ"ל (מנחה"ש ח"ב סי' נו אות ב) והגרנ"ק זצ"ל (חוט שני עמ' שיא אות ב)]. וי"א שאינו יוצא ידי"ח. [הגרישו"א זצ"ל (שבות יצחק נר שבת עמ' קעו)]. ואם הוא מבני אשכנז, לכתחלה יכוון שלא לצאת ידי"ח ההדלקה שבביתו (אולם לבני ספרד לא מועיל לכוון שלא לצאת ידי"ח). [מנחה"י (ח"ז סי' מו)]. ואם לא כוון ידליק בעצמו ללא ברכות (ואם יכול ישמע מאחרים).

אכסנאי

המתארח אצל חברו (אכסנאי)

המתארח אצל חברו בחנוכה (אכסנאי), צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נ"ח, אע"פ שאותו בית אינו מיוחד אלא לשינה והוא אוכל על שלחן בעל הבית. [שו"ע (סי' תרעו סעי' א)]. והדין כן אפילו אוכל מבעל הבית ואינו משלם עבור ארוחותיו. [כן נקטו רוב פוסקי זמננו, דלא כהכה"ח (ס"ק ג) בשם גן המלך (סי' מו) דס"ל שאם אינו משלם תשלום עבור ארוחותיו אי"צ להשתתף בפרוטה. וכ"כ בחובת הדר (פ"ב הגה טו) שדברי הכה"ח הם חידוש גדול. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ד], אלא שמנהג בני ספרד שלא משתתפים בפריטי, אם אוכל משלחן בעל הבית בלא תשלום. [אור לציון (ח"ג פכ"ב אות ד)]. ועי' לקמן לענין להדליק בעצמו.

מדליקים בביתו

אם אשתו או א' מבני הבית מדליקין עליו בביתו, יוצא י"ח בהדלקה אף שהוא במקום רחוק מביתו, וא"צ שוב להשתתף אפילו בפריטי. [שו"ע (סי' תרעז סעי' א) ומ"ב (ס"ק ב)]. ועי' עוד פרטים להלן לענין הנוסע או טס בימי חנוכה.

אופן ההשתתפות

אכסנאי א"צ ליתן חצי מהוצאות הנרות, אלא מספיק לתת אפילו פרוטה, שעי"ז בעל הבית מקנה לו חלק בשמן [ויש מאחרונים שכתבו שצריך בעה"ב להוסיף מעט שמן בשבילו מלבד השיעור שצריך ליתן לצורך חצי שעה בשביל עצמו]. וה"ה אם בעה"ב מקנה לו חלק בשמן במתנה שרי דהוי כמשתתף בפרוטה. [מ"ב (סי' תרעז ס"ק ג)]. ומ"מ צריך ליזהר בשיתוף זה שלא ידליק זה לילה א' וזה לילה אחר, אלא יהא השמן משותף בכל לילה ולילה, או יתן לו פרוטה לזכות לו חלק בכל הלילות. [ביאור הלכה (סעי' א ד"ה להשתתף וכו')].

להדליק בעצמו

הנוהגים כהרמ"א שכל בני הבית מדליקים, אם יש לאכסנאי נר משלו נכון יותר שידליק בעצמו. [מ"ב (סי' תרעו ס"ק ג)]. ומכל מקום באופן זה בני ביתו של האורח לא נהגו להדליק כי טפלים הם לאביהם. [מרן הגריא"ל שטיינמן זצ"ל (שלמי תודה עמ' קפג)].

ישן במקום אחד ואוכל במקום אחר

אכסנאי הישן במקום אחד ואוכל במקום אחר, מקום אכילה הוא העיקר, ועליו להדליק שם או להשתתף עם בעל הבית המדליק שם. [רמ"א (סי' תרעז סעי' א). וכ"כ הט"ז (שם ס"ק ב). ועי"ש שהביא דברי המהרש"ל שכתב דאחז האוכל בבית חמיו אם יש יכולת בידו אפי' ישן בבית חמיו לא ישתתף אלא לעצמו משום המהדרין, שהרי הוא איש וביתו, ואם ישן בבית אחר פשיטא שחייב להדליק במקום שישן, ע"כ. ומשמע דהעיקר הוא מקום שינה, אולם עי"ש שדחה דבריו].

בעל הבית המתארח אצל אחרים ובני הבית אינן מתאכסנים עמו

בעל הבית המתארח אצל אחרים ובני הבית אינן מתאכסנים עמו, אינם נטפלים אליו, ואינם נפטרים בהדלקתו לכו"ע. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ג הגה יג)]. אבל אם הבעל ישכור מבעל הבית את חדרו שהוא דר שם יוצאים ידי"ח (אלא אם כן מנהגם להדליק כל א' בפנ"ע). [הגרישו"א זצ"ל (פסקי שמועות חנוכה עמ' נז)].

בן אצל אביו

בן הסמוך על שולחן אביו בקביעות, הרי הוא בכלל נר איש וביתו ואין צריך להשתתף. אם לא שרוצה להיות מהמהדרין נר לכל אחד. וי"א שצריך להשתתף. [שעה"צ (סי' תרעז אות יט)].

להשתתף בפרוטה עם אכסנאי אחר

אכסנאי המדליק ני"ח בפני עצמו, לא ישתתף אכסנאי נוסף עמו. [הגרשז"א זצ"ל (שם אות ו)].

שני בעה"ב הדרים בחדר אחד (או בבנין אחד)

אם שני בעה"ב דרים בחדר אחד או בבנין אחד וכדו', ואין סמוכים אחד על שלחן השני אלא כל אחד אוכל משלו, י"א שרשאים להשתתף בפריטי ולהדליק נר א' לכולם. [טור (סי' תרעז) בשם רב שר שלום, ומהב"י (שם) והב"ח (אות ב) משמע דמסכימים לדבריו. וכן פסק הלבוש (אות ג)]. וי"א שלא מועיל להשתתף באופן זה. [פר"ח (שם)]. ועי' בפמ"ג (שם א"א ס"ק ג וס"ק ח)]. ובשעת הדחק אפשר להקל שדי בהשתתפות בפרוטה. [עי' בביאור הלכה (שם ד"ה עמו) שמשמע שמצדד להקל בזה].

מתארח חלק מימי החנוכה

אפילו אם מתארח ליום אחד מימי חנוכה, כיון שאוכל אצל בעל הבית יכול להשתתף בפריטי ולצאת ידי חובה על ידי הדלקת בעל הבית (ואם לאו עליו להדליק בעצמו בבית שאוכל שם). [אג"מ (יו"ד ח"ג סי' יד אות ה), החזו"א, הגרנ"ק זצ"ל (חוט שני עמ' שי) ועוד פוסקים. ויש שמטו בשם הגרישו"א זצ"ל (שבות יצחק עמ' קי) שכל היוצא מביתו לכמה ימים מימי חנוכה, אם רוב ימי החנוכה נמצא בביתו צריך להדליק בביתו כל הימים (וידליק בעצמו או ע"י שליח). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ד].

מתארח לתקופה ממושכת

הדר עם בני ביתו בבית ההורים לתקופה ממושכת, בחדר נפרד המיוחד לו, אין דינו כבן בית, אלא כאכסנאי. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ג אות ח)].

מתארח לסעוד

המתארח אצל חברו לסעוד אצלו בלבד (ואינו לן שם), חייב ללכת לביתו ולהדליק שם (ולא מהני להשתתף בפריטי). ואם אין בידו לעשות כן, ישלח שליח שידליק בביתו. (ועי' לעיל לענין הדלקה על ידי שליח). [מ"ב (סי' תרעז ס"ק יב)].

השוהה בבית מלון

השוהה בבית מלון בימי חנוכה וישן שם, כיון שהחדר מושכר לו, צריך להדליק בחדרו בברכה. ואפילו אם אשתו מדלקת בביתו הדין כן. [עי' במהרש"ם (ח"ד סי' קמו). וכן פסק באור לציון (ח"ב פמ"ז אות ח)]. ואם מטעמי בטיחות אין נותנים להדליק שם, ידליק בחדר אוכל. [עי' להלן לענין הדלקה של בחורי ישיבות וה"ה הכא. ועי' עוד בחובת הדר (חנוכה פ"ב הגה לט)].

מאושפז בבית חולים

חולה שנמצא בבית חולים, אם מדליקין עליו בביתו יוצא בזה ידי חובתו. ואין כדאי להדליק ולברך בבית החולים. רק ישמע ברכת שעשה נסים מאחר. ואם אין מדליקין עליו בביתו צריך להדליק בבית החולים כדין אכסנאי. [הגרנ"ק זצ"ל (חוט שני עמ' שא)]. ואם שוכב על מיטתו אין מביאין לו ני"ח להדליק אצל מיטתו וניחום אח"כ במקומם, כי צריך להדליקם במקום הנחתם. ועל כן אם אינו יכול להדליק במקום הנחתם ימנה שליח להדליקם (ולענין מי מברך בכה"ג, עי' מש"כ לעיל). [בן איש חי (פרי וישב אות ו)].

אשה השוהה בביה"ח או בבית החלמה

יולדת וכדו' השוהה בביה"ח או בבית החלמה וכדו', יוצאת ידי חובתה בהדלקת הבעל בביתו. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ג אות ח)]. ומ"מ ראוי שתשמע הברכות ממי שמדליק ני"ח. [שם (הגה יא)]. אולם אם אין הבעל בביתו אלא מתאכסן בבית אחרים, אינה נטפלת אליו [שם], וא"כ המארח את בעלה מקנה לו החדר בו הוא מתארח ובאופן זה היא יוצאת בהדלקתו. [הגרישו"א זצ"ל (אשרי האיש פל"ט אות יד). ודעת הגר"ש ואזנר זצ"ל (מבית לוי ח"י עמ' כב) שאשה יוצאת בהדלקת בעלה אף כשאינו בביתו, ורק אם הוא משתתף אצל בעל הבית אינה יוצאת ידי"ח].

החוזר לביתו במוצ"ש

המתארח אצל אחר וחוזר לביתו במוצ"ש, יש אומרים דראוי להזדרז לחזור במוצ"ש לביתו ולהדליק שם. ואם אין דעתו להגיע לביתו עד זמן שתכלה הרגל מן השוק המצוי בזמננו ידליק מיד במוצ"ש במקומו וישאר שם איזה זמן. [תשובות והנהגות (ח"א סי' שצא) והגרנ"ק זצ"ל (חוט שני עמ' שי אות ג). ודעת חובת הדר (נר חנוכה פ"א הגה סה) שבאופן זה יש להקדים שובם לביתם ולהדליק שם בברכה. ועי' מבית לוי (ח"י עמ' יא) בשם הגר"ש ואזנר זצ"ל]. וי"א דבכל אופן מדליק בבית שהתארח בו בשבת, אפי' אין דעתו לאכול שם סעודה רביעית. [הגרשז"א זצ"ל (מעדני שלמה עמ' קיג) והגרישו"א זצ"ל (פניני חנוכה עמ' קיא)]. וי"א דמ"מ ישהה שם חצי שעה אחר ההדלקה. [הגרשז"א זצ"ל הליכ"ש (פי"ד אות יט). ועי"ש (הגה 65) שהמתארח במלון ועליו לעזוב מיד במוצ"ש את חדרו, אם בידו לשלם בעד שהות נוספת בתחלת ליל מוצ"ש ידליק שם, ואם לאו ישלח שליח שידליק עבורו בביתו].

להדליק מפני החשד

אם יש לאכסנאי פתח פתוח לעצמו, צריך להדליק בפתחו, אע"פ שאותו בית אינו מיוחד אלא לשינה והוא אוכל על שלחן בעל הבית. [שו"ע (סי' תרעז סעי' א)]. והטעם משום חשד שיחשדו אותו שלא הדליק נר חנוכה. ואפי' אם הוא יודע שמדליקין עליו בביתו לא מהני. [מ"ב (ס"ק ה). ועי' בביאור הלכה (ד"ה פתוח) שמסתפק אם מיירי אפי' אין הבית חלוק מתוכו אלא שהאורח יש לו בבית זוית אחת שהוא משתמש שם ובאותה זוית יש לו פתח לרחוב שהוא נכנס ויוצא דרך שם, וחיי לחשדא כשלא ידליק לעצמו, או דמיירי דוקא שהבית חלוק מתוכו ויש לו חדר מיוחד שם אז חיי לחשדא, וכן משמע לכאורה לשון הש"ע מסוף דבריו, ע"כ]. ובזה"ז שיש מדליקין בפנים אין משום חשד מעוברים ושבים אלא מבני הבית, והם יודעים שמדליק במקום שאוכל או משתתף עם בעה"ב שם, ועל כן אין צריך להדליק מפני החשד. [רמ"א (שם), מ"ב (ס"ק יא) והגרשז"א זצ"ל (שם פי"ג אות יא)].

בחורי ישיבות

בחורי ישיבות מבני אשכנז

בחורי ישיבה מבני אשכנז האוכלים וישנים בישיבה, אינם יד"ח הדלקה שבבית הוריהם, ועליהם להדליק בעצמם. [מ"ב (ס"ק א). ועי"ש דאם ישן בבית של אחרים משתתף עם בעה"ב בפרוטה, אבל אם אוכל שם הוא סמוך על שולחן בעה"ב והוא בכלל ב"ב ונפטר בהדלקתו, אא"כ רוצה להיות מן המהדרין].

בחורי ישיבה מעדות המזרח

בחורי ישיבה מבני ספרד, י"א שאינם חייבים להדליק בעצמם, כי נחשבים סמוכים על שלחן אביהם ויד"ח בהדלקת אביהם. [או"ש (ח"ד פמ"ז אות א)]. וי"א שאינם יד"ח ע"י אביהם משום שאינם גרים עתה בבית אביהם, וחייבים להדליק בישיבה בברכה. [חזו"א (מעשה איש ח"ד עמ' קלא), הגרישו"א זצ"ל (שבות יצחק פי"ז אות ד) והגרנ"ק זצ"ל (נר חנוכה פי"ד הגה יב)]. וי"א שאע"פ שהעיקר כדעה הראשונה, מ"מ אם יש לו חדר מיוחד שדר שם בהיותו בשיבה, ידליק שם בלא ברכה. ואם החדר משותף למספר בחורים, ידליק א' מהם בלא ברכה, ואם יש ביניהם אשכנזי המדליק בברכה ישתתפו עמו בפרוטה. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות יב)].

בחור ישיבה שאביו גר בחו"ל (לבני עדות המזרח)

אף אם אביו דר בחו"ל במקום שזמן ההדלקה אינו אותו שבאר"י כלל, ג"כ יד"ח על ידי הדלקת אביו (לדעת המקילים לעיל). [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה יב)].

החליט לגור בא"י ואביו גר בחו"ל (לבני עדות המזרח)

החליט בהחלטה גמורה שלא לשוב לדור בחו"ל, באופן שעליו לנהוג יו"ט א', אף דלכאורה גם לענין חנוכה אינו נגרר אחר בית אביו שבחו"ל, מ"מ כיון שבידו להשתתף עם אחרים או להדליק בלא ברכה עדיף לעשות כן. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה 42)].

מקום ההדלקה

בחורים הגרים בישיבה יש אומרים שידליקו בחדר אוכל, כי מקום אכילה הוא העיקר. [החזו"א, הגר"א קוטלר והגרחפ"ש זצ"ל (נר חנוכה פ"ד הגה יד)]. ויש אומרים שעליהן להדליק בחדר שינה, כי זה מקום קבוע ומיוחד להם יותר. [אג"מ (או"ח ח"ד סי' ע אות ג), שבט הלוי (ח"ג סי' פג) והגרישו"א זצ"ל (שבות יצחק חנוכה עמ' קיב). ודעת הגרישו"א זצ"ל (שם) שהרוצה להסתלק מהספק יאכל סעודה א' של לחם בחדרו בכל יום מימי חנוכה ואז יחשב גם מקום אכילה וידליק שם]. וי"א שידליקו בחלון החדר שישנין בו (אם הוא בתוך כ' אמה). [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות ח)]. ולדעתו בדיעבד ידליקו לפי סדר דלהלן: א' בחדר אוכל. ב' בפתח שבין החדר לפרוזדור הפנימיה. ואם לאו ראשים להדליק בכל מקום אחר בבנין הישיבה]. ומ"מ בדיעבד אם הדליק באיזה מקום בישיבה שרשאי להשתמש בו, יד"ח. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה יז)]. ועי' עוד בסמוך.

הדלקה בבנין הפנימיה

י"א שבמבנה הפנימיה, אם הוא קומה אחת ויש בו פרוזדור וכמה חדרים, ידליקו בפתח של הבנין, משום שהפרוזדור והחדרים נחשבים הכל כבית אחד שמדליקין בפתח הבית. [הגרח"ק והגרנ"ק זצ"ל (נר חנוכה פ"ד הגה טו)]. ואם יש בו כמה קומות תלוי הדבר בשיטות אם להדליק בפתח הבנין או בחלון (עי' בזה לעיל). [שם].

בחור שהדליק נ"ח שבבית המדרש

בחור הגר בישיבה והדליק את הנרות של בית המדרש שבישיבה, יצא ידי חובתו. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות יג)].

הלן בבית הוריו

בחור הלן בימי חנוכה בישיבה, רשאי להדליק לכתחלה בישיבה גם כשבדעתו ללון בביתו באותו הלילה. אלא שאם דעתו לחזור ללון בישיבה חייב להדליק בישיבה. [הגרשז"א זצ"ל (שם הגה 36)].

הלן בבית הוריו ואוכל בבית של אחרים

בחור הבא לבית הוריו לשבת, מדליק שם אע"פ שסועד בבית אחרים, דבאותה שבת ודאי בית הוריו הוא ביתו הגמור. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה יח)].

בחור החוזר לישון בביתו

אם לומד בישיבה ואוכל בישיבה במשך היום, וחוזר ללון בבית הוריו, עיקר מקום ההדלקה הוא בבית הוריו. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה יח) והגרנ"ק זצ"ל (חוט שני חנוכה עמ' שט אות ב)]. ומ"מ אם הדליק בישיבה יד"ח. [הגרשז"א זצ"ל (פי"ד אות ט)]. ועל כן אם גר בשכונה מרוחקת, כיון שע"י שידליק בביתו יגרם לו ביטול תורה גדול רשאי להדליק בישיבה אף לכתחלה. [הגרשז"א זצ"ל (שם הגה יט). ועי' בשבות יצחק (חנוכה עמ' קיג) בשם הגרישו"א זצ"ל].

הנוסע או טס בימי חנוכה

הולכי דרכים

ההולך בדרך ואין לו בית, או שעקר דירתו ועדיין לא קבע עצמו במקום אחר, אינו חייב בנר חנוכה. [ט"ז (סי' תרעו ס"ק ב), אג"מ (ח"ג סי' יד אות ה) והגרשז"א זצ"ל (מנח"ש תני סי' נח אות א)].

הנוסע ברכבת, במטוס או בספינה

הנוסע ברכבת, במטוס או בספינה (ואין מדליקים עליו בביתו), יש אומרים שמחויב מן הדין להדליק שם אם לא יבוא באותו לילה לאיזה מקום. [ערוה"ש (שם אות ה) ומהרש"ם (ח"ד סי' קמו)]. ויש חולקים לענין הנוסע ברכבת או במטוס, כי בזמננו אין הדרך לנסוע בהם נסיעה ארוכה וע"כ אין להדליק בנסיעה. [הגרישו"א זצ"ל (קונטרס דיני חנוכה - דינר עמ' מט). ועי' בשבות יצחק (פ"ח אות ב) בשם הגרישו"א זצ"ל דמטוס גרע מאהל זרוק ואינו בית כלל. וכן דעת האור לציון (ח"ד פמ"ז אות ז) לענין הדלקה במטוס, אולם לענין רכבת נקט להדליק בלא ברכה]. ולמעשה ידליק שם ללא ברכה. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"א אות ג)]. אלא שמחמת טעמי בטיחות לא ירשו לו להדליק נרות, ע"כ ידליק נורה חשמלית (מנורת ליבון) באופן שניכר שהדליק לשם מצות נ"ח, ובלבד שיש בה זרם חשמל כדי לדלוק חצי שעה (כגון שנדלקת ע"י בטריה). [הגרשז"א זצ"ל (שם פט"ו אות ג ופי"ג סוף הגה 12). וכן פסק הגרישו"א זצ"ל (קובץ תשובות ח"ג סי' קג והליכ"ש שם הגה 11) שבמקום שאין בידו להדליק ע"י נר ידליק פנס כנ"ל. ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון ר"ד].

להדליק בממטום וכדו' כשיגיע לביתו בעוד לילה

הא דמבואר לעיל דהנמצא במטוס וכדו' עליו להדליק נ"ח במטוס ללא ברכה (אם אין מדליקים עליו בביתו), היינו כשאינו עתיד להגיע לביתו בזמן חיוב הדלקה. אבל בלא"ה עדיף שלא ידליק שם כלל אלא בביתו דיוכל להדליק אף בברכה ולצאת ידי"ח בתורת ודאי. [ערוה"ש (שם) והגרנ"ק זצ"ל (פי"ד או כג). ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון ר"ד].

יכול להדליק בביתו על ידי שליח

כשבידו לשלוח שליח שידליק עליו בביתו בזמן, עדיף טפי [והיינו שידליק מתחלת הלילה. ואם דרכו להדליק בפנים (כגון בחו"ל) א"צ לשלוח שליח, אלא ידליק בעצמו בעוד לילה]. [הגרישו"א זצ"ל (שבות יצחק פ"ז אות יד ופי"ב עמ' פא) ואור לציון (ח"ד פמ"ז אות ו). ובגוונא שלא יוכל בעל הבית להגיע כלל לביתו בעוד לילה, יש לדון לצד שמטוס אינו בית האם צריך להדליק בביתו ע"י שליח, כיון שזהו ביתו הקבוע והוא בדרכו לחזור לשם, או דלמא כיון שאין סופו להגיע בזמן אינו חייב להדליק שם כלל. אבל לצד שמטוס דינו כבית חייב להדליק במטוס. ואף לפי צד הראשון י"ל דבכה"ג אינו מחויב לשלוח שליח אלא דאעפ"כ אם ישלחנו מהני, דלא גרע מאילו אשתו היתה מדליקה עליו שם שיוצא ידי"ח. ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון ר"ד].

יוצא מביתו לפני זמן החיוב

אם יוצא מביתו לפני השקיעה ויהיה בדרך בזמן ההדלקה, ידליק ע"י שליח בזמן או בעצמו מפלג המנחה. [הגרנ"ק זצ"ל (נר חנוכה עמ' סט)].

יוצא מביתו מיד אחר זמן החיוב

באופן שעדיין לא נסע אלא שעומד לנסוע או לטוס, וצריך לצאת מביתו אחר חלות זמן החיוב, ידליק בביתו הקבוע לו, ואפילו אם יצטרך לצאת מיד אחר ההדלקה. [השבט הלוי (ח"ח סי' קנח)]. ואפילו אם יגיע לחו"ל בעוד לילה שיכול להדליק שם מ"מ ידליק בביתו לפני יציאתו. [שבט הלוי (שם)]. ואם אינו יכול ע"י עצמו ישלח שליח.

יוצא מבית שכור או מלון

אם אינו יוצא מביתו הקבוע אלא יוצא מבית ששכרו לכמה ימים וצריך לעזוב מיד בלילה (משום שנגמרה השכירות), אין זה נחשב ביתו ואינו יכול להדליק שם. ואם יש לו זכות שיהוי שם כדי להדליק נ"ח, ידליק שם. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד הגה 65). ואם התארח בבית של חברו ודינו כאכסנאי, ועתה (בתחלת זמן החיוב) עומד לצאת משם, מבואר לעיל דדעת הגרשז"א זצ"ל (שם) דיכול להדליק שם. ויש חולקים וס"ל דבכה"ג אינו יכול להדליק בבית חברו אלא צריך להדליק בביתו הקבוע, וע"כ בנ"ד עליו להדליק במטוס או במקום שהוא טס לשם].

מדליקים בביתו

אם אשתו או א' מבני הבית מדליקים עליו בביתו, יוצא ידי"ח בהדלקה אף שהוא במקום רחוק מביתו, וא"צ שוב להשתתף אפילו בפריטי. [שו"ע (סי' תרעז סע' א) ומ"ב (ס"ק ב)]. וי"א דדוקא כשהוא יודע בבירור שאשתו מדליקה עליו, אבל אם אינו יודע יש לו להדליק וגם לברך. ועל כן מי שלא ידע שהדליקו עליו ובא באותו לילה לביתו ומצא שהדליקו עליו, צריך להדליק, דכיון שלא ידע מתחלה מסתמא היה דעתו להדליק בעצמו ולא לצאת בשל אשתו, וממילא חלה עליו תקנת חכמים, ומ"מ ידליק בלא ברכה (ואין מוחין ביד הנוהג לברך). [רמ"א (שם סע' ג) ומ"ב (שם ס"ק ב וטז)]. וטוב יותר להדר לשמוע הברכות מפי אחר [ויכוין לצאת בהן] ויענה אמן וידליק נרותיו, או יראה לשער להדליק נרותיו ולברך עליהן זמן מה קודם שמדלקת אשתו בביתו, דהיינו שהיא מדלקת אחר מעריב כמנהג העולם והוא ידליק קודם מעריב. [מ"ב (ס"ק טז)]. וכל זה לבני אשכנז. ולבני ספרד לא מועיל כוונ שלא לצאת ע"י הדלקת אשתו וע"כ אין עליו להדליק בעצמו. [עי' בב"י (שם)].

נמצא במקום שאין ישראל

י"א שאע"פ שמדליקין עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין בו ישראל מדליק בברכות. [שו"ע (סי' תרעז סע' ג)]. כי חייב לראות הנרות. [רמ"א (שם)]. ומ"מ אין לברך על ההדלקה. ואם אומר שאינו רוצה לצאת בהדלקת אשתו לדעת המ"ב יכול לברך. [מ"ב (ס"ק ה ויד)].

השוהה באהל

השוהה באהל וכדומה בימי חנוכה, אע"פ שהוא מקום שאינו חייב במזוזה, חייב בנ"ח. [הגרנ"ק זצ"ל (חוט שני עמ' שה)]. וי"א דדוקא אם הוא רחב שבעה על שבעה טפחים מדליק בברכה, ובפחות מזה צ"ע אם חשיב דירה לענין נ"ח, וע"כ יש להדליק ללא ברכה. [מנח"ש (תני סי' נח אות א). שו"מ דדעת הגרישו"א זצ"ל (שבות יצחק פ"ח עמ' כ) שאהל שאין בו דע"ד אמות לא יברך על הדלקה. והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון ר"ד].

סעודת מצוה ומנהגי המאכלים

ריבוי סעודות בחנוכה

ריבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות, שלא קבעום למשתה ושמחה. [שו"ע (שם סע' ב)]. וי"א שיש קצת מצוה בריבוי הסעודות, משום דבאותן הימים היתה חנוכת המזבח. ונוהגין לומר זמירות ותשבחות בסעודות שמרבים בהם, ואז הוי סעודת מצוה. [רמ"א (שם)].

אבל להשתתף בסעודת חנוכה

יש אומרים שאין האבל רשאי לילך לסעודה הנעשית לכבוד חנוכה. [אג"מ (ח"ג ססי' קסא)]. ויש מקילין אם אין מזמרים שם אלא מעניני היום. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ז אות יג והגה 33)].

אכילת מאכלי חלב

י"א שיש לאכול מאכלי חלב, לפי שהנס נעשה בחלב שהאכילה יהודית את האויב. [רמ"א].

מאכלים מטוגנים בשמן

נוהגים לאכול מאכלים מטוגנים זכר לנס, ואין לזלזל בשום מנהג. [מיימון בן יוסף (אוסף כתבי ידות ישנים ירושלים תש"ה הובא בספר מנהג ישראל תורה סי' תרע אות ג)].

סופגניות שלא בתוך הסעודה

סופגניות המצויות בזמנינו מותר לאוכלם אף לכתחלה שלא בתוך הסעודה ולברך עליהן מזונות. [חכם אחד בשם הגרנ"ק זצ"ל, כי מרגישים טעם השמן והוי כפהב"כ, ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ג. ויש להיזהר לכתחלה מלקבוע עליהן סעודה כמבואר בביאור הלכה (סי' קסח ד"ה וכ"ז). ובדיעבד אם קבע עליהן מברך מעין שלש כמ"ש המ"ב (שם ס"ק עה), ועי' בחזו"א (סי' כו ס"ק ב-ג)]. ולרווחא דמלתא יחתכם לפני ההגשה לפרוסות פחות מכזית. [עי' בחזו"א (סי' כו ס"ק ה ד"ה היוצא)].

ברכת הסופגניות הבאים בתוך הסעודה

אין מברכים על הסופגניות בשעת סעודת פת, אף אם באים בסוף הסעודה לקינוח. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ז אות ו), ועי"ש דהיינו כי סתמא יש כוונה לאוכלם גם לשם שביעה].

לטגן סופגניות בשמן הקדוש בקדושת שביעית

לכתחלה אין לטגן סופגניות בשמן של שביעית, כיון שחלק גדול מהשמן נזרק לאחר הטיגון, ובמקום הצורך יש להקל כי סוף סוף השמן בא לתת טעם. [הגריש"א זצ"ל (משנת הגריש"א עמ' פא). והגרנ"ק זצ"ל (חוט שני שביעית עמ' רנג) מסתפק בזה].

שעות בית ההוראה

ימי ראשון: גילה בית הכנסת "חזון נחום" המור 3 ירושלים **21:30-22:00**

ימי שני: בית שמש בהכ"נ "חניכי הישיבות" ייבא סבא 11 רמה ד' (4) **21:30-22:00**

ימי שלישי: רמת שלמה "יו"ד ודין" חזון איש 10/7 **19:20-20:00** • **רמות ב'** בהכ"נ זכרון יצחק" אשכולי 110 **21:30-22:15**

ימי חמישי: רמת שלמה "יורה דעת ודין" חזון איש 10/7 **19:20 -20:00** • **גילה** בהכ"נ "חזון נחום" המור 3 **21:30-22:00**

ימי שישי: רמות ב' בהכ"נ "חניכי הישיבות" ליד רח' צונדק 129 **11:30 - 10:45**

✉ להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל: AMIKTA@AMIKTA.CO.IL
לרפו"ש של נועה בת תמר תשחו"י | © **שמעתא עמיקתא** – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503